

als zendelinge in Lapland

Grijze wolkenflarden hangen laag boven het land en de regen klettert op den Amersfoortschen straatweg. Tusschen twee buien in breekt een bleeke zonnestraal door, die het asfalt doet glimmen als gepolijst staal. Hard, somber en koud is 't in de natuur vandaag. Ons „ruwe Noorden" geeft vast een voorspel op de „hageljacht" en „'t stormgeloei" die mettertijd zullen volgen, maar speelt meteen een praeludium voor het gesprek dat mij in Soestdijk te wachten staat met Mejuffrouw S. Köhler, ex-zendelinge onder de Laplanders. Hoe goed kan ik me nu indenken wat haar, soms verre en vergeefsche, tochten door ijs, storm en sneeuw, geweest moeten zijn en wát zij voor dat weinig bekende volk over had.

„Wat dreef u er toch toe, juist dáárheen te gaan?" vraag ik als wij aan tafel in haar huiskamer zitten, met een stapel foto's en eigenaardige Laplandsche dingen tusschen ons in.

„Een lezing van iemand die daar vandaan kwam en die de werkelijke toestand en de geestelijke duisternis ervan kende. Maar meer nog zijn boodschap, dat er weinig voor die menschen werd gedaan, terwijl zij de hulp en de kracht van het Evangelie zoo bijzonder noodig hadden. Hij zag in mij een geschikte persoon om er heen te gaan...."

„Het is voor andere menschen soms gemakkelijk te beweren dat wij voor 't een of ander „geknipt" zijn; hoe stond u zelf eerst tegenover zulk een opgave?"

„Ik zag hierin een ingrijpen van Hooger Hand. Iets, waaraan ik gehoorzaam moest zijn. Maar om voor mijzelf ten volle overtuigd te zijn, sprak ik er met niemand over, totdat mijn besluit genomen was.

Om mij voor te bereiden op mijn nieuwe taak, studeerde ik eerst de taal aan de universiteit te Christiania (Oslo). Daarna reisde ik een jaar lang door het Noorden van Noorwegen, Zweden en Finland, waar de Lappen wonen, zonder mij dadelijk te binden. Juist was die oriëntatiereis geëindigd, toen de oorlog van 1914 uitbrak. Het leek mij beter om een vaste standplaats te vragen en de Norsk Finnen* Mission wees daartoe Kirkenes aan.

Daar zou ik echter nooit komen. Er lagen nog wat kleeren van mij in Kautokeino, die wilde ik eerst gaan halen (tijd en afstand spelen in die streken geen rol) en toen ik door Karasjok kwam, vroeg de dominé mij om daar te helpen.

Een vol jaar, een van de mooiste van mijn leven, bleef ik daar werken. Later zou ik nog naar Kistrand en andere plaatsen gaan, om er in 't geheel 13 jaar te blijven."

„Paste u zich heelemaal bij de gewoonten van land en volk aan?"

„Ja, kijkt u eens, deze pop draagt bijvoorbeeld het Lapsche costuum, zooals ik het ook had. Uit die kleeding is al te zien dat de Lappen een primitief volk zijn.

*) Onder Finnen verstaat men in Noorwegen, de Lappen.

Uit die kleeding is al te zien dat de Lappen een primitief volk zijn. Alle benodigdheden moeten zij in de natuur, vlak om zich heen, zoeken. foto Archief.

Alle benodigdheden moeten zij in de natuur, vlak om zich heen, zoeken.

Een hemd heeft niet iedereen, maar een rendierhuid met de haren naar binnen tegen het lichaam gedragen voldoet veel beter. Daarover komt bij man en vrouw een broek van zwarte wolstof, die zij zelf weven, evenals de kiel en de japon die zij als „opperkleed" dragen. Daaronder heeft de vrouw wel eens meer japonnen aan en bij hevige kou trekt men nog een broek van rendier of lamsvlees over de andere heen.

Kousen draagt niemand. De broekspijpen (die als een lange koker aaneen geknipt worden, met een bovenstuk dat om het middel sluit), steekt men van onderen in soepele schoenen, die met hooi gevuld zijn. Die voetbekleding van rendierhuid, met roode biezen afgezet, is het tijdroovendste deel van je toilet en vereischt veel zorg....

In den zomer snijden de vrouwen het „senegraes" ervoor in de moerassen. Zij kloppen dat met houten hamers, tot het heel zacht is en kurkdroog.

Een propje van dat hooi komt in de punt van de laars, zoodat die mooi rechtop staat, dan legt men een plukje in de hiel en bekleedt de schoen er verder van binnen mee. Dit gras absorbeert alle vocht en 's avonds

haalt men het eruit om te drogen. Den volgenden morgen is het weer bruikbaar; 't gaat opnieuw in de schoenen die met een koordje, dat uitloopt in de aardige bonte beenwindsels, dichtgebonden worden.

Heel precies moeten die zelfgeweven banden aaneensluiten, zóó dat patroonfiguren goed te zien zijn. Een zelfde soort versiering van kiel of japon is de ceintuur, waaraan een flink dolkmes hangt in een scheede van rendiervel. Dat mes heeft men bijna voor alles noodig; om brood mee te snijden, visch schoon te maken en ook om zich een weg te kunnen banen door het bosch.

Op het hoofd dragen de vrouwen een rood lakensch kapje met oorleppen en de mannen een muts met bont-rand en vier uitstaande punten. Die „ezelsooren" zijn gevuld met eierdons, waardoor dit hoofddeksel meteen als kussen te gebruiken is!

Het maken van de kleeën was van ouds vooral het werk van de vrouw. Zij looide de huiden met berkensap en naaide ze aan elkaar met rendierpezen, „senetrad", zij weefde de tentdoeken, die wel eens voor rendierhuiden worden aangezien, maar eigenlijk uit zware, vuilgeworden lappen wol bestaan. Ze paste zich aan bij de behoeften van de kust- de dorps- en de berg-Laplander, waarvan de laatste het meest nomade is gebleven.

Door haar is ook de invloed van den godsdienst op de uiterlijke versiering merkbaar. Waar in sommige streken tot zeven gekleurde biezen op rok of kiel worden gedragen en bonte zijden halsdoeken, daar bepaalt een ander deel van de bevolking zich tot 't stemmige zwart of donkerblauw, met een enkele roode, smalle, gele of oranje streep afgezet. Wat daar de bedoeling van is?

De leer van Laestadius (1860), die tot inkeer en boetedoening maande, is niet vreemd aan deze versobering. Hij was een prediker die vooral tegen diefstal en dronkenschap streed.

Veel menschen bracht hij tot een ernstige bekeering, maar zooals het meer met geestelijke opwekkingen gaat, de volgelingen waren fanatieker en eenzijdiger dan de voorganger zelf.

Met brandenden ijver trokken zij van oord tot oord om de Lappen van hun misdaden te overtuigen en vroegen elk van hen op den man af of zijn zonden vergeven waren en de Heilige Geest al in zijn hart en hoofd woonde. Daar ont kwam niemand aan, die zij zagen. Vandaar de bijna tot een vorm geworden gewoonte bij de Lappen om „vergeving" te vragen.

Voor al bij zieken moest ik er aan denken, dat het een groot punt was voor het slapen gaan „vergeving gevraagd" te hebben. Zoo alleen gingen ze onbekommerd den nacht in...

„Hoe staat de kerk tegenover die opwekkingsbijeenkomsten, die nu immers nog plaats vinden?"

„Niet onwillig, er komen meer menschen dan gewoonlijk en de predikanten zien er soms een opleving in, die zij wel in de kerk toe willen laten.

Het heen en weer deinen van het lichaam, dat de beroering door den Heiligen Geest moet aanduiden, is daarbij in Noorwegen niet, maar op andere plaatsen wel, toegestaan.

Al lijkt het vreemd, het is te begrijpen dat die primitieve naturen behoefte hebben aan zulke uiterlijke ken-teekenen. Daarom begrijpen zij het Evangelie ook beter door middel van daden, dan door veel woorden of te lang lezen van Bijbelteksten.

Denkt u zich hun geestelijke opleiding maar eens even in:

Naar de kerk gaan is voor velen alleen mogelijk met Kerstmis of met Paschen, omdat zij vaak heele dag-reizen van de bewoonde wereld verwijderd zijn. Veel oud bijgeloof is door hun voortdurend contact met de natuur, bewaard gebleven. Het zitten van een ekster op een omheining is b.v. een kwaad voortteeken, en zoo zijn er meer...

Het onderwijs is beperkt tot 12 weken per jaar voor kleine en tot 14 weken per jaar voor groote kinderen. Het godsdienstonderwijs maakt daarvan deel uit, door dat er in de schoolboekjes eenige Bijbelsche verhalen staan en vragen die gebruikt worden bij de catechisatie. De jeugd wordt, volgens Luthersch gebruik, op 16 jaar aangenomen.

Vanaf dat oogenblik reizen zij met hun ouders mee, krijgen langzamerhand zelf een kudde en sluiten zich door huwelijk of familieverband aan bij een „sida" of groep van vijf of zes tenten. Hoe zou men zulk een volk anders bereiken dan door er heen en soms ook mee te trekken?"

„Lieten zij u dadelijk overal in toe?"

„Er was veel achterdocht te overwinnen en vrij veel geduld voor noodig, om bij ziekte te weten te komen wat er aan mankeerde. Uit angst keken zij de kat uit den boom en vertelden soms totaal tegenstrijdige verhalen. Maar als het vertrouwen er dan eenmaal was en je aan het verzorgen, verbinden of masseeren kon gaan, dan was er zoo ontzettend veel gelegenheid te zeggen om te bewijzen dat God ook aan hen denkt en hen liefheeft."

„Begrepen zij dat ook en waren ze er dankbaar voor?"

„Ja, ze hebben wel eens gezegd dat ik hen „door God gezonden" was en dat is genoeg. Je kunt en moet nooit precies weten in hoeverre dat wat je in gehoorzaamheid aan Hem deed, vruchten heeft gedragen."

Wij bekijken verder de albums met tafereelen van eindlooze sneeuwvlakten, houten huizen waar 't „zoo koud was dat je haren aan je dekens vastvroren" en van groepen menschen in pelzen bij sleden en tenten.

Er is er een bij van Fröken Köhler zelf, in Lapsche kleedij.

Naast de andere zendelingen, die ook hetzelfde costume hebben aangetrokken, draagt zij haar kleeding als iemand van het land zelf, ongedwongen en gemakkelijk.

En ik begrijp ineens dat God sommige menschen heeft bestemd en toegerust om een bepaalde taak te gaan vervullen, die niemand anders kan volbrengen.

Hij kiest Zijn instrument, op de juiste plaats en op Zijn tijd.

Maar wij moeten gehoorzaam willen zijn om te gaan waar Hij ons zendt.

MIA VAN OOSTVEEN.